

PRIVIRE SINTEPICĂ ASUPRA „LITERATURII NAȚIONALITĂȚILOR CONLOCUITOARE” DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1975-1979

Cristina Deutsch*

În epocă, „literatura naționalităților conlocuitoare” din România – înțelegându-se prin aceasta literatura maghiară, germană, dar și sârbă, ucraineană sau de limbă idiș – este apreciată ca fiind parte integrantă, în special din punct de vedere tematic, a literaturii „naționale”, conservând însă, în mod natural, caracteristicile conferite de propria tradiție literară, cât și cele legate de limbă.

Este de la sine înțeles, prin urmare, că direcțiile tematice nu suferă devieri majore de esență de la liniile principale ale literaturii române ale acestei perioade; de la scriitorii maghiari, germani și „de alte naționalități” se așteaptă să se inspire din aceleași surse istorice, sociale și politice ca și scriitorii români. În dezbateră organizată la Uniunea Scriitorilor, prezentată sub titlul *Dezbateri în Uniunile de creație în pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste*, text apărut în numărul 10 486 din 8 mai 1976 al ziarului „Scânteia”, se afirmă: „Ca rezultat al aplicării cu consecvență a politicii naționale marxist-leniniste a Partidului Comunist Român în domeniul creației și vieții literare, literatura naționalităților conlocuitoare a înregistrat și ea importante succese, și-a dovedit unitatea organică cu literatura română. În condițiile afirmării tot mai largi a țării noastre în ansamblul vieții internaționale, pentru satisfacerea interesului crescând al opiniei publice de peste hotare față de realizările României socialiste, Uniunea scriitorilor a contribuit la intensificarea cunoașterii culturii noastre în lume, la facilitarea contactului cititorilor străini cu unele dintre cele mai de seamă valori ale spiritualității românești”. Cu același scop, se acordă o importanță majoră atât traducerilor apărute în limbă română din autori aparținând minorităților etnice, cât și traducerilor din literatura română în alte limbi. „Scriitorii, români, maghiari, germani și de alte naționalități, strâns uniți în același larg front literar, parte integrantă a poporului, s-au angajat să oglindească în creațiile lor marile izbânzii ale țării noastre, chipul omului nou, constructor al socialismului și comunismului”, ni se subliniază în articolul citat mai înainte.

Din perspectivă statistică, în perioada 1975-1979, literatura minorităților naționale înregistrează în jur de 600 de titluri, fiind incluse aici și volumele de critică și istorie literară sau de estetică. Există, de asemenea, o serie de edituri dedicate exclusiv acestei zone, cum este editura Kriterion, altele funcționând doar parțial pe acest palier: editurile Dacia, Albatros, Ion Creangă sau Facla. Publicațiile literare sunt și ele împărțite în aceeași manieră: pe de o parte cele în limbile minorităților

---

* Cercetător științific; doctor, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, Academia Română; e-mail: cristina_deutsch@hotmail.com.

respective (remarcându-se „Korunk”, „A Hét”, „Utunk”, „Igaz szó” pentru limba maghiară, „Neue Literatur” pentru limba germană” sau „Književni život” pentru limba sârbă), pe de altă parte ziarele și revistele în limba română, unde găsim atât articole de critică literară, sinteze cât și fragmente literare în traducere românească. Pentru a da un singur exemplu, editurii Kriterion îi este consacrat un amplu material, apărut în numărul 21 din 21 mai 1975 al revistei „România literară”, cu ocazia aniversării a cinci ani de existență: „După cuvântul directorului Casei Scriitorilor, Haralamb Zincă, scriitorul Domokos Géza, directorul Editurii Kriterion, a vorbit despre activitatea rodnică a acestei instituții, subliniind succesele obținute în publicarea cărților semnate de scriitori aparținând naționalităților conlocuitoare din țara noastră. Laurențiu Fulga, prim vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, a adus apoi salutul conducerii Uniunii Scriitorilor. A urmat o seară literar-muzicală în cadrul căreia Szász János a dat citire mesajului de apreciere din partea președintelui Uniunii Scriitorilor și a citit două poezii de Virgil Teodorescu, dintre care o traducere din Méliusz József. Au citit din poeziile lor Balogh József, Ion Bănuță, Israel Bercovici, Ana Blandiana, Mikola Corsiuc, Csiki László, Ștefan Augustin Doinaș, Gerhard Eike, Stelian Gruia, Majtényi Erik, Klaus Stephani, Szemplér Ferenc și Slavco Vesnici”. Se poate nota importanța conferită acestui eveniment, ca prilej de a da cititorului român posibilitatea unui contact nemijlocit cu o parte a acestui tip de creație, fiind foarte vizibilă tentativa de a impune o viziune *omogenă* asupra întregii literaturi române. Intenția este, în mod evident, una de asimilare, de uniformizare, de ștergere a oricărui tip de diferență, insistându-se exclusiv asupra „efortului comun” de a oferi „o literatură de bună ținută ideologică și estetică”, capabilă să reflecte, urmând direcțiile general acceptate, „realitățile de azi”. Sunt numeroase, în perioada la care facem trimitere, articolele ce întăresc această idee, indiferent dacă este vorba de politică, de social sau de literatură ca atare. Cităm, aleatoriu, un material semnat de Iosif Kovács, apărut în numărul 7 al revistei „Tribuna”, din 16 februarie 1978, în care acesta scrie despre *Frăția de nezdruncinat a poporului român și a naționalităților conlocuitoare*: „În etapa actuală a evoluției României socialiste, frăția și unitatea de nezdruncinat a poporului român și a naționalităților conlocuitoare, pășirea comună pe drumul înfăptuirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, constituie o realizare de mare prestigiu a statului nostru. Această realitate istorică se bazează pe tradiția multiseculară a conviețuirii, a colaborării și a luptei comune duse împotriva exploatării și asupririi străine, pentru libertate, dreptate și independență națională”.

Anul 1975 însumează, în acest domeniu, 98 de titluri. Dintre acestea se pot cita, în lirică, volumele semnate de Balla Zsófia, *Vizláng/ Poezii*, Horváth István, *Visitó csend/ Tăcerea care țipă*, Ivo Muncian, *Kapija Želja/ Poarta dorinței*, apărute la editura Kriterion, precum și cele ale lui Tóth István, *Európa kövei között/ Între pietrele Europei* și Werner Söllner, *Wetterberichte/ Timpul probabil*, apărute la editura Dacia. În materie de romane se remarcă *Antal a nagyvilában/ Un celibatar în lumea largă* de Deák Tamás, *Sors és jelkép/ Destin și simbol* de Méliusz József,

Kő hull apadó kútba/ Pietre în fântâna seacă de Szilágyi István, precum și romanul lui Kornelii Irod, *Peredodeni/ Ajunul*, toate fiind tipărite la Kriterion. În categoria proză scurtă se înregistrează volumele lui Köteles Pál, *Illatos füvek/ Iarba parfumată* (Dacia), *Umbriches Licht/ Lumina din Umbria* de Wolf Aichelburg și *Duškove zgrade i nezgode/ Despre Dușco și ale povestiri* de Nebojša Popović (Kriterion).

O opinie ca cea exprimată de Gálfalvi Zsolt în numărul 1 din 2 ianuarie 1975 al revistei „România literară”, în sinteza realizată de acesta sub titlul *Fascinația realului*, poate fi aplicată fără probleme și anului 1975: „în literatura maghiară din România, de pildă, anul 1974 se caracterizează prin apariția unei serii întregi de astfel de opere, ca și prin ecoul larg și foarte favorabil stârnit de ele în rândurile criticii și ale cititorilor. Bineînțeles, în cadrul literaturii realității există de asemenea mai multe moduri de portretizare și mai multe forme de exprimare artistică, de la romanul autobiografic și de la memorialistică, până la reportajul literar cu elemente sociografice sau la evocarea faptelor și evenimentelor din trecutul apropiat. [...] Am considerat că este mai important să semnaliez receptivitatea scriitoricească – întruchipată în opere – față de realitate, față de problematica vieții sociale, deopotrivă actuală în aspectele sale din trecut și în cele din prezent”. În presa literară a acestui an se regăsesc și articole cu caracter de sinteză cum ar fi, de exemplu, cel semnat de Nicolae Balotă, în numărul 14 din 3 aprilie 1975 al revistei „România literară”, dedicat *Liricii maghiare contemporane* sau detaliile oferite în ancheta despre *Momentul liric actual* realizată de „Viața Românească” (numărul 10 din octombrie 1975) unde se consideră că „n-ar putea lipsi nume ca Méliusz József, Szemlér Ferenc, Wolf Aichelburg, Kányádi Sándor ș.a.”, apreciindu-se că și aceștia fac parte integrantă din literatura română. Arnold Hauser, scriind despre *Activitatea scriitoare angajată*, remarcă și aderarea literaturii germane la acest obiectiv: „A trecut un an de la un eveniment hotărâtor pentru țara noastră și pentru toți oamenii muncii din Republica Socialistă România. Lucrările celui de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român au arătat că este vorba de un eveniment istoric: de la cel mai înalt forum al comuniștilor patriei noastre s-a aprobat carta ideologică, teoretică și politică a partidului și a întregului popor, programul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism. [...] Cărțile apărute în cursul acestui an în limba germană – opere originale sau traduceri din română sau alte limbi –, succesul din ce în ce mai mare de care se bucură operele noastre literare, ca de altfel ziarele și revistele în limbile naționalităților conlocuitoare, dovedesc încă o dată importanța acestui program” (în numărul 48 din 29 noiembrie 1975 al revistei „Luceafărul”). Tot el, în numărul 10 088 din 28 ianuarie 1975 al ziarului „Scânteia”, scriind despre *Literatura timpului nostru*, îngloba aici, natural, și literatura germană din România: „Sub conducerea Partidului Comunist Român, înarmat cu ideologia marxist-leninistă, un popor întreg cunoaște țelurile spre care trebuie să se îndrepte și cunoaște totodată și forțele, mijloacele și posibilitățile de împlinire a acestor minunate țeluri. Documentele celui de-al XI-lea Congres au subliniat acest lucru – că și creatorii de literatură și artă trebuie

să contribuie, cu mijloacele lor specifice, la realizarea voinței întregului popor de a construi societatea socialistă multilateral dezvoltată, în drum spre comunism. [...] Scriitorii germani ai țării noastre subscriu la adevărul că toate marile opere sunt mărturii ale timpului și de aceea literatura zilelor noastre, mai ales, trebuie să dea viitorului o imagine reală a timpului pe care-l trăim, timp în care urmașii noștri să se poată regăsi, identificându-se cât mai mult atât cu personajele, cât și cu problemele abordate. Astfel, literatura de limba germană, parte integrantă a literaturii României socialiste, publicațiile, scriitorii și redactorii, asumându-și pe deplin conștiența sarcinile de onoare puse în fața întregii societăți de partidul nostru, participă prin scrisul lor la afirmarea unei arte militante, venite din sevele adânci ale țării, pentru a cuprinde și a face mai bine cunoscute prin opere marile realizări ale patriei în acest punct nodal al prezentului ei, în etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate”.

Ar mai fi interesant de remarcat și că pe unii dintre scriitorii reprezentativi pentru literaturile „naționalităților conlocuitoare” îi regăsim inclusiv în colegiile de redacție ale diverselor reviste și ziare: Wolf Aichelburg apare printre redactorii revistei „Transilvania”, Horváth Imre funcționează la revista „Familia”, Kovács György – la revista „Vatra”, Lászlóffy Aladár și Letáy Lajos – la „Tribuna”.

Producția literară a anului 1976 însumează nu mai puțin de 125 de titluri. Merită amintite, în materie de poezie, *Legszébb versei/ Cele mai frumoase poezii* de Székely János (Albatros), precum și o serie de volume apărute la editura Kriterion: Lászlóffy Aladár – *A hétfejű üzenet/ Mesajul cu șapte capete*, Mandics György – *A megtalált anyaföld/ Pământul regăsit*, pentru literatura maghiară; Franz Hodjak – *Offene briefe/ Scrisori*, pentru literatura germană; Pavlo Romaniuk – *Zamok perelitnih ptahiv/ Castelul păsărilor călătoare*, pentru literatura ucraineană. În materie de romane se remarcă *Hajóharang a Hold utcában/ Clopot de bord pe strada Lunii* (Kriterion) de Majtényi Erik, *Kilenc vesszőparipa/ Nouă idei fixe* de Méhes György (Dacia); *Zamagljene obale/ Maluri neguroase* de Slavko Vesnić (Kriterion) și volumele de proză scurtă *Középkori villamosjegy/ Bilet de tramvai medieval* (Dacia) de Vári Attila, precum și *Az éjjeliőr nem tud aludni/ Insomnia paznicului de noapte* de Bajor Andor, *Fanyereg/ Târnița* de Hornyák József și *Cuga/ Ciuta* de Ivan Kovač, toate apărute la editura Kriterion.

Recunoașterea contribuției scriitorilor aparținând acestor literaturi la literatura națională se face, de cele mai multe ori, prin includerea lor în categorii aparte atunci când este vorba, de exemplu, de diverse premii literare sau culturale. Un eveniment de acest tip, în 1976, este cel reprezentat de Premiile Academiei. Regăsim aici, într-o dare de seamă publicată în numărul 85 din 15 mai din „Tribuna României” următoarele: „Pentru literatură în limba naționalităților conlocuitoare au fost premiați Ernő Gáll (*Autocunoaștere, ieri și azi*), Čedomir Milenović (*Stropi de gingășie*), Claus Stephani (*Strigăt în țara deschisă*) și István Szilágyi (*Pietre în fântâna seacă*). Pentru traduceri din literatura română în limbi ale naționalităților conlocuitoare, a fost premiat Erik

Majtényi (*De la un capăt la altul* de Virgil Teodorescu, în limba maghiară) și Georg Scherg (*Păsările* de Al.Ivasiuc, în limba germană). Pentru traduceri din literatura naționalităților conlocuitoare în limba română a fost premiat Dan Culcer (*Garnizoana din Siberia* de Rodion Markovits). În sfârșit au fost premiate o serie de debuturi: [...] Gerhard Eike (*66 de peisaje coneliptice*), [...] Geza Szöcs (*Tu ai trecut peste apă?*), [...]”. Această trecere în revistă este urmată de un dosar ce prezintă *Naționalitățile conlocuitoare în România*, textele fiind însoțite și de o serie de versuri semnate de Alfred Margul Sperber și Imre Horváth, în traducerea unor remarcabili poeți români, precum Ioanichie Olteanu și Al. Philippide.

Într-un articol militant, precum cel din numărul 10 508 din 3 iunie 1976 al ziarului „Scânteia”, intitulat *Creația literar artistică – factor activ în transformarea revoluționară a societății și a omului, în slujirea cauzei progresului social în întreaga lume*, se reține, în esență, același aspect: „În viața cultural-artistică a țării, ca și în educația oamenilor muncii, un rol de mare însemnătate are creația literar-artistică. Doresc să dau și la acest congres o înaltă apreciere minunatelor opere literare, ca și operelor din celelalte domenii ale artei, realizate în anii socialismului, în mod deosebit celor făurite în ultimii ani – care au îmbogățit tezaurul nostru de valori culturale, au contribuit la elevarea vieții spirituale a poporului, la făurirea omului nou, devotat cauzei socialismului, idealurilor partidului nostru comunist. [...] În cadrul acestor realizări de seamă se înscriu în mod firesc și operele artistice făurite de creatorii din rândul naționalităților conlocuitoare –, parte integrantă a culturii noi ce se edifică în patria noastră socialistă. Scrise în limba maternă, reflectând aspectele specifice ale vieții și spiritualității naționalităților respective, aceste opere oglindesc totodată realitățile generale ale patriei, folosind limba unică a societății noastre socialiste –, limba umanismului revoluționar, a concepției filozofice a materialismului dialectic și istoric. Este de înțeles că, odată cu dezvoltarea generală a societății noastre, pretențiile oamenilor muncii cresc și în domeniul creației cultural-artistice”. Și cotidianul de cea mai largă circulație în epocă, „Scânteia”, notează, în numărul 10 577 din 22 august, următoarele: „Succesele deosebite obținute în anii din urmă de literaturile naționalităților conlocuitoare din patria noastră se datorează, în primul rând, modului în care – conform politicii marxist-leniniste a Partidului Comunist Român în problema națională – a fost abordată chestiunea unității firești dintre conținutul social al operei artistice, momentul istoric pe care aceasta îl reflectă și forma specifică de exprimare, respectiv limba în care este scrisă. Desigur, și această realitate, literatura naționalităților conlocuitoare, poate fi înțeleasă just numai dacă este urmărită în evoluția ei istorică, ca produs social în continuă mișcare, expus schimbărilor și reevaluărilor cerute de viață”, mărturisește Domokos Géza în articolul său, *Pentru eroii acestui timp eroic*.

În anul 1977 se înregistrează 121 de titluri. În poezie cele mai importante volume sunt cele semnate de Szemlér Ferenc, *Fegyveres felhők/ Nori înarmați* (Dacia), Csiki László, *Szombat. A bívár hazamegy/ Sâmbătă. Scafandru se întoarce acasă* (Kriterion), Szöcs Géza – *Kilátótorony és környéke/ Belvedere și împrejurimile*

(Kriterion) – pentru literatura maghiară; Franz Storch, *Dem Tag in die Tasten/ Claviatura orelor* (Dacia), Richard Wagner, *Die Invasion der Uhren/ Invazia ceasurilor* (Kriterion) – pentru literatura germană; Iovan Gaier, *Zvezde koje ce ne face/ Stelele care nu se sting* (Kriterion) – pentru sârbă; Stepan Tcaciuc, *Posmih svity/ Surâsul lumii* (Kriterion) – pentru cea ucraineană.

Pentru a da doar un exemplu, poeziile lui Szemplér Ferenc se regăsesc, în traducere românească, în mai multe publicații literare ale acestui an: versurile sale apar în „Luceafărul”, în traducerea lui Gelu Păteanu, în „România literară”, în traducerea Veronicăi Porumbacu, în „Flacăra”, în timp ce Franz Storch semnează și el tot în „Luceafărul”, volumul său de debut menționat mai sus fiind prezentat de Nora Iuga în numărul 52 al acestei reviste, la rubrica *Viața cărților*: „În poezie, Franz Storch procedează cu aceeași economie, operând în retortele sale lirice acea condensare a sensurilor și a timpului până la esențializare”.

În ceea ce privește romanul, titlurile care atrag atenția sunt cele ale lui Beke György, cu *Istók Péter három napja/ Cele trei zile ale lui Istók Péter*, Sütő András, cu *Engedjétek hozzám jönni a szavakat/ Lăsați cuvintele să vină la mine* și cel al lui Cedomir Milenovici, *Zamak bez krova/ Castelul fără acoperiș*, toate publicate la editura Kriterion.

Sütő András participă, de pildă, la o anchetă începută de revista „Contemporanul” în numărul 20 din 1977 și continuată în numărul 21 din 27 mai, pe tema *Pentru ce scrieți? Pentru cine scrieți?*, întrebări la care scriitorul maghiar răspunde: „[...] La început, în tinerețe, am visat întâmplări ce mi se păreau interesante, pe marginea unui adevăr fictiv. Mai târziu, condeiul se orienta după adevărul găsit. Nu este acesta cumva vreo exagerare? Evident, nu e vorba de poarta-curcubeu a adevărului absolut. Ci de adevărurile vieții noastre. De faptele determinate pentru concepțiile, aspirațiile noastre. De acel proces revoluționar, în care viața ne-a catapultat pe noi, cei care avem douăzeci de ani la începutul anilor '50. Preocupați de probleme obștești-sociale, identificându-ne cu cauza poporului, nu era greu să le spunem celor și mai tineri decât noi: dacă vreți să scrieți cele trăite de popor, trăiți și voi viața pe care o trăiește poporul! Simpla contemplare nu este de ajuns. Să fie asta o cerință mult prea radicală? Nu doresc să o impun oricărui suflet artistic drept uniformă. Eu prezint doar o fărâmă a propriului itinerar al vieții. Generația mea a debutat astfel, încât impresiile asupra realității le-a înregistrat nu numai pe baza observațiilor legate de viața altora”. Acesta susține că «materia primă literară» și-a creat-o inspirându-se din propria sa viață: „În cadrul variat al treburilor obștești, ne-am străduit să găsim, militând, modalitățile de soluționare a conflictelor din nuvelele scrise de noi. Evident, eram convingși de faptul că o problemă abordată și soluționată, prin excelență, nu reprezintă nici schematicism, nici didacticism, nici idilism. Entuziasmul nostru, viața i-a răspuns prin lecții riguroase; – știm bunăoară; multe romane, volume de poezii au fost infirmate de fapte. Dar aceste infirmări au demonstrat și mai pregnant că singura formă posibilă a viziunii asupra adevărului – mai precis, forma ei într-adevăr revoluționară – poate fi exclusiv aceea care se

străduiește să schimbe profund realitatea concepută sub aspectul estetic. Literatura? «Păi, până și un caporal deține o putere mai mare!» – auzeam voci pronunțate în diverse locuri. Evident, arta nu este o forță militară, dar cine ar putea contesta că ideea, implantată în sferele-i propice, nu devine o forță materială? Așadar, de ce scriem? Pentru că vrem să participăm la procesul uman care, zi de zi, modelează realitatea în numele unui ideal determinat. Pentru noi aceasta reprezintă expresia cea mai deplină a umanismului. Aceasta reprezintă pentru noi însemnul dezideratului aici și acum”.

Fănuș Neagu îi dedică aceluiași autor, în numărul 24 al revistei „România literară”, un portret literar, cu ocazia împlinirii vârstei de 50 de ani.

În proza scurtă se înregistrează volumele în limba maghiară ale lui Csiki László, *Az eladott nagyapó*, *Bunicul vândut* (Dacia) și Soltész József, *Nagy, jogos párviadal/ Marele duel* (Kriterion); cele ale lui Georg Scherg, *Die Erzählungen der Peter Merthes/ Povestirile lui Peter Merthes* (Kriterion, vol. I și II), în limba germană și, pentru limba ucraineană, cel semnat de Mikola Korsiuik, *Sjužet dlya noveli/ Subiect pentru o nuvelă* (Kriterion).

În același an apar și volumele de critică literară *Az irás értelme/ Literatură angajată* de Gálfalvi Zsolt și *Nagy István. Monografie* de Söni Pál, ambele la Kriterion.

De altfel, opera lui Nagy István este și cel mai discutat subiect din această zonă minoritară în anul de față; lucru datorat, evident, decesului scriitorului. În numărul 5 al revistei „Steaua” Gavril Scridon este cel care semnează necrologul autorului maghiar: „Prin dispariția academicianului Nagy István, literatura maghiară din România pierde pe unul din scriitorii de frunte ai contemporaneității noastre socialiste. Rod al unei activități de jumătate de veac, opera sa aduce în prim plan, cu o statornicie și o consecvență remarcabile, lumea proletară, pe care a urmărit-o în ridicarea ei spre treptele de sus ale eliberării, ale dreptății, ale echității și demnității socialiste”, în timp ce Mihai Beniuc se referă la același eveniment în numărul 17 din 28 aprilie al „României literare” – „În seara de 4 martie 1977, impresia cea mai puternică, înainte de a-mi da seama de proporțiile dezastrului provocat de cutremur, a fost clipa stingerii tuturor luminilor, în timp ce cu un zgomot neobișnuit, care nu știam de vine de sus ori de jos, mi se prăbușise, descheindu-se în articulații, biblioteca, iar plopii de pe marginea străzii se aplecau până la pământ și pământul continua să se clatine ca un pod gata să se dărâme sub picioare. Asemănătoare a fost pentru mine, sufletește, vestea morții marelui scriitor Nagy István. S-a stins una din cele mai luminate conștiințe comuniste ale literaturii noastre din rândul scriitorilor maghiari din România”.

Un alt subiect la ordinea zilei este aniversarea lui Franyó Zoltán cu ocazia împlinirii vârstei de nouăzeci de ani. Scriu despre el Iosif Naghiu (în numărul 29 al revistei „Cronica”), Șerban Cioculescu (în numărul 30 al revistei „Flacăra”), este sărbătorit *in extenso* în numărul 30 din 28 iulie al revistei „Orizont” unde i se dedică articole din partea lui Andrei A. Lillin (*Monumentum aere perennius*) și

Méliusz József (*Gânduri despre Franyó Zoltán*), precum și interviul de pe prima pagină, realizat de Victor Iancu și intitulat *O viață de om închinată poeziei*.

Deși anul 1978 nu însumează cu mult mai multe titluri decât anul precedent – respectiv 143 –, volumele ce merită citate sunt mult mai numeroase. Lirica maghiară se remarcă prin apariția unor volume precum cel lui Kányádi Sándor, *Szürkület/ Crepuscul*, cel al lui Király Laszló, *Az elfelejtett hadsereg/ Oastea uitată* și cel semnat de Szilágyi Domokos, *Kényszerleszállás/ Aterizare forțată*, toate fiind tipărite la Kriterion. Pentru literatura germană este reprezentativ volumul lui Wolf Aichelburg, *Pontus Euxinus* (Kriterion). Alături de acestea poate fi amintită și antologia de poezie slovacă *Variácie/ Variații*, o culegere de 240 de pagini, apărută la editura Kriterion. În materie de romane ar merita menționate *Don Juan* de Deák Tamás, *A visszatekintő/ Privind în urmă* (Kriterion) de Györffi Kálmán, Dáné Tibor cu *A varázsvessző lovagja/ Cavalerul baghetei magice* (Dacia), Vasili Klim, *Gora/ Muntele* (Kriterion), Mihailo Nebeleak, *Liubov do blyjniho/ Aproapelui, dragoste* (Kriterion), în timp ce în proza scurtă atrag atenția *Hólabda/ Un bulgăre de zăpadă* (Dacia) de Kiss János, *Megérkezés Észkara/ Sosire în nord* (Kriterion) de Bodor Ádám; Hans Liebhard, *Alle deine Uhren/ Toate clipele tale* (Kriterion); Slavko Vesnić, *Beli karanfil/ Garoafa albă* (Kriterion). În zona de dramaturgie iese în evidență volumul lui Sütő András, *Három dráma (Egy lócsiszár virágvasárnapja. – Csillag a máglyán. – Káin és Ábel/ Trei drame. Floriile unui geambaș. – O stea pe rug. – Cain și Abel*, de asemenea tipărit la editura Kriterion. Dramaturgul, într-o *Ars poetica*, publicată în numărul 18 din 4 mai 1978 al revistei „Tribuna”, mărturisea: „Să trăiești, în societate fiind, în afara ei – o imposibilitate! Dar nici nu merită a fi încercat; fericirea singulară, neîmpărtășită și neîmpărțită cu alții, automântuirea la nimic folositoare sunt plictis nemărginit, pasiune seacă și împietrită. Mai plicticoasă decât atât nu putea fi decât ființa – va să zică neființa – zeilor mitologiei în vreme ce aici, pe acest pământ sfâșiat de pasiuni, omul și-a adus de fiecare dată la bun sfârșit minunatele fapte ale eroismului slăbiciunii sale. Acesta ar fi, pe scurt, *ars poetica* mea în dramaturgie”. Dar și teatrul german este la fel de apreciat; se poate cita în acest sens articolul semnat de Nikolaus Berwanger, *Teatrul în limba germană înfloreste în România în climatul unității și frăției*, apărut în numărul 11 141 din 16 iunie 1978 al ziarului „Scânteia”, în care autorul își manifestă recunoștința față de acordarea Ordinului «Meritul cultural» clasa I, conferit prin decret prezidențial, Teatrului german de Stat din Timișoara „cu ocazia împlinirii a 25 de ani de existență, de rodnică activitate în slujba educației comuniste a oamenilor muncii”.

Aceeași situație este continuată și în anul următor, 1979, în care se înregistrează 143 de titluri. Cităm, din poezie, volumele semnate de Szöcs Géza, *Párbaj, avagy a huszonharmadik hóhullás/ Duel sau Cea de-a douăzeci și treia ninsoare* (Dacia), Farkas Árpád – *Alagutak a hóban/ Tunele în zăpadă* (Kriterion), pentru literatura maghiară; Hans Schuller, *Berichtigung/ Corecturi* (Dacia), Rolf Bossert, *Siebensachen/ Poezii* (Kriterion), pentru cea germană; Vlada Barzin, *Zvezdane plime/ Fluxuri stelare* (Kriterion) pentru literatura sârbă. În proză, romanul se

remarcă prin volumele lui Huszár Sándor, *Így láttam a trapézárol/ Privind de la trapez*, Tóth Mária – *A futár halála/ Moartea curierei* și cel al lui Iuri Lukan, *Terezi/ Balanța*, în timp ce în proza scurtă interesează în special *Szigetvár lakatja/ Lacătul cetății* de Lászlóffy Aladár, toate fiind publicate, de asemenea, la Kriterion.

Un loc aparte în ocupă antologia *Tineri poeți maghiari din România*, apărută în traducerea lui Tudor Balteș, decedat chiar în acest an, volum prezentat de Ștefan Borbély în numărul 7 din iulie 1979 al revistei „Vatra”. Multiplele colaborări ale traducătorului cu această publicație îl determină pe autor să scoată în evidență și meritele publicației în această privință, considerând că a contribuit chiar la constituirea unei „școli” de traduceri: „Cele o sută de numere din seria nouă a revistei *Vatra* sunt rezultatul manifest al dorinței redactorilor de a cuprinde cât mai mult din varietatea fenomenului cultural contemporan. Receptivitatea la formele de expresie ale culturii naționalităților conlocuitoare cât și la cele ale altor popoare se integrează firesc în sfera de preocupări a revistei, interes exprimat atât prin traduceri, aprecieri critice avizate cât și prin intenția de a oferi un cadru generos de inițiativă și împlinire a unui mediu spiritual caracterizat prin înțelegere reciprocă. [...] *Vatra* a avut în vedere de la început constituirea unui colectiv de traducători orientați cu prioritate înspre literatura naționalității maghiare din țara noastră”. Pe același subiect scrie și Gálfalvi György care, în articolul său *Punțile culturii*, din numărul 10 al revistei menționate, afirma: „am avut o trăire sufletească esențială văzând cum, încă de la înființarea revistei, cercul de traducători al *Vetrei* și-a asumat firesc îndatorirea de a oferi cititorilor români, în traduceri de calitate, literatura naționalităților conlocuitoare. De atunci realizările lor sunt cunoscute și recunoscute nu numai în țară, dar și peste hotare. E foarte plăcut să constăți că redactorii revistelor *Igaz Szó* și *Vatra* știu să dovedească nu numai prin vorbe, ci și prin fapte, că punțile culturii și literaturii primesc în timp o semnificație vitală doar prin utilizarea lor în ambele sensuri de circulație”.

Trebuie subliniat și faptul că această acțiune de promovare a „literaturilor naționalităților conlocuitoare” are și alt aspect, respectiv cel al politicii de traduceri, în special din limbile maghiară, germană, ucraineană, sârbă, idiș, în limba română, implicată fiind preponderent editura Kriterion, prin colecția „Biblioteca Kriterion” și, ocazional, edituri precum Dacia, Albatros, Eminescu și Ion Creangă, aceasta din urmă mai ales în sectorul literaturii pentru copii. Între anii luați aici ca puncte de reper, din 1975 și până în 1979, dat fiind că este vorba de o cantitate uriașă de volume, putem selecta doar câteva exemple pe care le considerăm relevante, paleta cantitativă (dar și calitativă) nelimitându-se însă la acestea. Pentru poezia maghiară: Méliusz József, *Poeme* (Albatros, 1975), „antologie, traducere și cuvânt înainte de Paul Drumaru), antologia *Lauda zilelor noastre/ Versuri alese ale poezilor maghiari din România* (Eminescu, 1975), „traducere de Dimitrie Rachici și Csire Gabriella), Salamon Ernő, *Pilda copacului de rezonanță* (Kriterion, 1978), „traducere de Paul Drumaru; prefață de Geo Bogza”; Áprily Lajos, *Prințul Tristețe* (Kriterion, 1979), „traducere de Corneliu Bala; prefață de Radu Boureanu”;

Horváth István, *La zidul alb* (Kriterion, 1979), „traducere de Paul Drumaru; prefață de Dan Deșliu”; antologia *Tineri poeți maghiari din România. Generația „Forrás”* (Dacia). În materie de proză, amintim romanele: *Camera cu oglinzi* de Georg Scherg (Kriterion, 1977), „traducere de Yvette Davidescu, prefață de Constantin Țoiu”; Ițic Mangher, *Cartea Raiului* (Kriterion, 1977), „traducere de Iosif Andronic; prefață de Paul Anghel”; *Prăbușirea. Purgatoriul* de Robert Flinker (Kriterion, 1977), „traducere de Adrian Hamzea; prefață de A.I. Brumaru); *Memoriile unui celibatar* de Deák Tamás (Kriterion, 1978), traducere de Alice Vidor și Mihai Nadin; prefață de Edgar Papu); Méliusz József, *Destin și simbol* (Kriterion, 1978), „traducere de Paul Drumaru; prefață de Ion Vlad”; Sütő András, *Lăsați cuvintele să vină la mine* (Kriterion, 1979), „traducere de Ladislau Hegedüs; prefață de Fănuș Neagu”, iar în proza scurtă volumul lui Bodor Ádám, *Plus-minus o zi* (Kriterion, 1979), „traducere de Francisc Grünberg; prefață de George Bălăiță. Pentru secțiunea de dramaturgie am semnalat deja volumul lui Sütő András, *Trei drame. Floriile unui geambaș. O stea pe rug. Cain și Abel* (Kriterion, 1979), „traducere de T.Z. Páskuy”.

Cel de-al treilea aspect ce implică, de asemenea, activitatea editurilor este, evident, cea a traducerilor din literatura română în limbile naționalităților conlocuitoare, și aici predominând, ca și în celelalte două cazuri, cea maghiară și cea germană. Pe lângă editura Kriterion, implicată și de această dată, majoritar, mai pot fi amintite Dacia, Albatros, Facla, Minerva și Ion Creangă. Aceasta este zona în care numărul volumelor publicate este uriaș, înglobând titluri din literatura română clasică, modernă, dar și contemporană. În poezie, pentru anul 1975, se discută insistent despre o antologie de lirică patriotică românească intitulată *Vârsta de aur/ Aranykor*, tipărită în ediție bilingvă româno-maghiară la editura Minerva, selecția și traducerea aparținându-i lui Franyó Zoltán. Tot în acest an apare și o traducere a lui Szilágyi Domokos din Ștefan Aug. Doinaș, *Az én birodalmam/ Tărâmul meu*, de această dată la editura Kriterion. Pentru anul 1978 ar putea fi amintit volumul lui Emil Botta, *Sötétlő Április/ Întunecatul April* (Kriterion, traducere de Életető József). În materie de romane menționăm *Cartea nunții* de G. Călinescu, apărută la editura Dacia cu titlul *Násznepok*, în tălmăcirea lui Papp Ferenc, în 1975; *Vânătoare regală* de D.R. Popescu (cu titlul *Király vadászat*, la Kriterion, în traducerea lui Fodor Sándor), în același an; tot în 1975 apare și *Păsările* de Al. Ivasiuc (cu titlul german *Die Vögel*, la Dacia, în românește de Georg Scherg), *Groapa* de Eugen Barbu (cu titlul *A gödör*, la editura Kriterion, în 1978, traducere de Bálint Tibor). Pentru proza scurtă se pot reține Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis/ Szegény Dionis* (Kriterion, 1975, traducere de Jékely Zoltán), Sorin Titel, *Lunga călătorie a prizonierului/ A fogoly hosszú utazása* (Kriterion, 1975, traducere de Kántor Erzsébet), Mihail Sadoveanu, *Povestiri din război/ Erzählungen aus dem Krieg* (Facla, 1977, traducere de Erika Scharf) ș.a.

Activitatea editurii Kriterion este, după cum s-a putut observa, nu doar pe parcursul anilor studiați, ci de la înființarea sa, în 1970, și până astăzi extrem de bogată și, de cele mai multe ori, apreciată în presa literară. Un eveniment precum

traducerea operei lui Mihai Eminescu în limba germană nu trece neobservat; George Răzvan Stoica notează, în numărul 3 al revistei „Transilvania” din 1976, următoarele: „A apărut, recent, la Editura Kriterion, în limba germană, un volum de versuri de Eminescu, apariție care constituie un eveniment editorial de importanță excepțională. Prefața este semnată de Edgar Papu, volumul fiind îngrijit de Dieter Roth, care este totodată și traducătorul unora dintre poeziile din volum. În postfață, Dieter Roth explică obiectivele care au stat la baza traducerii, subliniind faptul că selecția poeziilor nu se încadrează într-o unitate cronologică, ci mai degrabă într-o unitate valorică a traducerilor. Pornind de la volumul publicat în anul 1950 de către Alfred Margul Sperber, O. Walter Cisek și Alfred Kittner, actuala realizare înmănunchează o serie de traduceri valoroase, care contribuie într-o bună măsură la cunoașterea aprofundată a versului eminescian în spațiul cultural al literaturii germane, în general”. Se regăsesc varii materiale de sinteză sau pur și simplu texte de apreciere la adresa activității generale a editurii ca, de exemplu, cel semnat de Szász János ce scrie despre Editura Kriterion cu prilejul împlinirii unui deceniu de activitate, aniversare marcată de tipărirea volumului cu numărul 1000. Textul omagial utilizează metafora unui „haos lingvistic controlat”, considerată de autor a fi cea mai potrivită pentru a caracteriza această instituție, fiind amintite și colecțiile cu care editura se mândrește: *Téká, Korunk, Literatura maghiară din România, Orizont*. Un alt articol din același an, intitulat *Sub semnul galaxiei Gutenberg* (din „Tribuna României”, numărul 171 din 15 decembrie), semnat de Dumitru Radu Popa, îi prezintă pe Domokos Géza și Editura „Kriterion”: „Géza Domokos e unul dintre acei intelectuali care cred fervent în prezentul și viitorul cărții. Editura «Kriterion» publica în 1970, la început de drum, cărți într-un tiraj total de 550 000 exemplare. Astăzi, la un număr relativ egal de titluri, totalul este de 1 600 000 de exemplare. E o cifră care vorbește de la sine despre pătrunderea masivă a cărții cu emblema «Kriterion» în toate categoriile de cititori. «Tipărim mult – mi-a spus Géza Domokos –, cărți aparținând deopotrivă clasicilor și contemporanilor, căci unitatea unei culturi o dă atât efervescența creației actuale, cât și respectul pentru izvoare»”.

În ecurile unui eveniment precum Colocviul internațional al traducătorilor de literatură română în limbi străine, desfășurat la București, în 1976, se înregistrează și o serie de trimiteri la editurile românești implicate în acest proces. János Domokos, traducător din Ungaria, apreciază, în numărul 26 al revistei „Luceafărul” (din 26 iunie 1976): „Aș putea spune că aproape toate operele de bază ale literaturii române clasice și contemporane pot fi citite în limba maghiară. Numai în ultimii cinci ani au apărut în librăriile noastre 75 de lucrări beletristice traduse din limba română. Trebuie să vă mărturisesc, și o fac cu bucurie, că din acest număr, aproximativ 40 de titluri au apărut sub formă de coeditări cu editurile Kriterion, Dacia și altele. [...] În cele trei decenii ce s-au scurs de la eliberarea țărilor noastre, am editat peste 320 de titluri din literatura română [...]”.

Și atunci când se discută despre premii, așa cum se întâmplă în numărul 48 din 1 decembrie 1977 al revistei „România literară”, unde sunt prezentate Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1976, sunt menționate atât volumele autorilor ce aparțin minorităților naționale, cât și traduceri din limba română publicate în limbile acestora: „traduceri din literatura română: Dan Duțescu – *Meșterul Manole* (l. engleză, Ed. Albatros), Reimar Alfred Ungar – *Cartea cu jucării* de Tudor Arghezi (l. germană, Ed. Facla); literatura naționalităților conlocuitoare: Franz Hodjak – *Offene Briefe (Scrisori deschise)*, Ed. Kriterion), Mirko Jifcovici – *Svedocianstva (Mărturie)*, Ed. Kriterion), Király László – *Sétalovaglás (Se plimbă de-a călare)*, Ed. Kriterion), Rácz Győző – *A lírától a metafizikáig (De la lirică la metafizică)*, Ed. Kriterion), Vári Attila – *Középkori villamosjegy (Bilet de tramvai pentru Evul mediu)*, Ed. Dacia); debuturi: Ivan Covaci – *Ciuha* (l. ucraineană, Ed. Kriterion), Molnár Gusztáv – *Az elmélet küszöbén (În pragul teoriei)*, Ed. Kriterion”.

Și în anul 1978 regăsim o listă asemănătoare, apărută în numărul 46 al „României literare”, atunci când se vorbește despre Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1977: „Traduceri din literatura română în limbi ale naționalităților conlocuitoare: Lotte Berg – *Bal mascat*, de Ionel Teodoreanu în limba germană (Kriterion). Traduceri din literatura naționalităților conlocuitoare în limba română: Iosif Andronic – *Cartea raiului*, de Ițic Mangher (traducere din limba idiș) (Kriterion). Literatura naționalităților conlocuitoare: Csiki László – *Az eladott nagyapó (Bunicul vândut)*, nuvele (Dacia), Hedi Hauser – *Eine Tanne ist kein Hornissennest (O poveste)* (Ion Creangă), Köntös-Szabó Zoltán – *Hová tűntek a hűségesek? (Unde îmi sunt prietenii?)*, reportaje (Kriterion), Szász János – *Amerkából jöttem (Am fost în America)*, jurnal de călătorie (Kriterion), Stepan Tcaciuc – *Posmich svitu (Surâsul lumii)*, versuri (Kriterion). Debuturi: Ágoston Vilmos – *Humanizmus ettől-eddig (Dimensiunile umanismului)*, eseuri (Kriterion), Mandics György – *Harmad-játék (Joc terț)*, *Monografie Ion Barbu*.

Într-un articol din 1978, publicat în numărul 25 al revistei „Tribuna”, Dávid Gyula apreciază activitatea acestei edituri, scriind despre „Kriterion” la înălțimea misiunii sale: „Nu sunt nici zece ani de când, alături de cititori, căutam să definim cât mai bine numele noii edituri, Kriterion. [...] Activitatea editurii Kriterion se bucură azi de o unanimă apreciere, atât în țară cât și peste hotare, și ne permitem să credem că în mod justificat”.

Recunoașterea valorii acestor literaturi este întărită și prin acordarea Marelui Premiu al Uniunii scriitorilor pe 1979 lui Méliusz József pentru întreaga sa creație. Victor Felea, în numărul 38 al revistei „Tribuna” (din 20 septembrie 1979) apreciază, în portretul literar dedicat acestui scriitor, că „alături de poezii români ai generației sale, ca Geo Bogza, Mihai Beniuc, Miron Radu Paraschivescu, Eugen Jebeleanu, Virgil Teodorescu – Méliusz József reprezintă o voce poetică viguroasă, de adânci rezonanțe spirituale și umane, o voce-martor, de o rară consecvență și elevație, despre ceea ce au însemnat pentru noi toți uimitoarele, șocantele metamorfoze petrecute pe parcursul celor câteva decenii din urmă”.

Se poate vedea, urmărind diversele aspecte ce alcătuiesc acet tablou literar din a doua parte a anilor '70 din România, cum cele trei componente – literatura apărută în limbile „naționalităților conlocuitoare” (așa cum sune ele denumite constant în presa vremii), traducerile din aceste literaturi în limba română, precum și traducerea operelor literaturii române în limbile celorlalte grupuri etnice minoritare sunt, în definitiv, ingredientele folosite în construirea și menținerea unei politici culturale ce avea ca scop integrarea acestora în curentul general literar agreat, înglobarea lor în structurile deja existente în ideea creării unei cât mai mari omogenizări.

Pentru a obține o perspectivă cuprinzătoare asupra peisajului literar din România în cea de-a doua jumătate a anilor '70, nu ar trebui trecute cu vederea și aspecte de multe ori considerate marginale, așa cum este categoria literaturii „naționalităților conlocuitoare” (reprezentate, în majoritate covârșitoare, de literatura maghiară, germană, sârbă, idiș sau ucraineană), de traducerile în limba română a acestor opere și de răspândirea lor pe teritoriul național, precum și de traducerea literaturii române în aceste limbi pentru a oferi posibilitatea unei mai bune cunoașteri a literaturii „dominante”. Pe secvența temporală aleasă, 1975-1979, se poate foarte bine observa acest fenomen, tipic politicilor culturale ale epocii, de încurajare a variilor activități din acest sector, prin edituri și publicații dedicate, dar și în presa literară de importanță majoră a perioadei, urmărindu-se nu atât diversitatea, așa cum ar putea părea la prima vedere, ci mai degrabă dorința de standardizare și de integrare a acestor literaturi în ansamblul mai larg al literaturii naționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXI-A: 1975 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 800 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-569-5.

2. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXI-B: 1975 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 730 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-570-1.

3. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXII-A: 1976 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 760 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-571-8.

4. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXII-B: 1976 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 750 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-572-5.

5. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXIII-A: 1977 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 780 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-573-2.

6. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXIII-B: 1977 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 750 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-574-9.

7. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria;; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXIV-A: 1978 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 740 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-575-6.

8. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Antofi, Simona; Bănică Ana-Maria; Brăgaru, Carmen; Cofan, Alunița; **Deutsch, Cristina**;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXIV-B: 1978 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 740 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-576-3.

9. Simion, Eugen (coord. gen.); Chișu, Lucian (coord. redacțional); Apostu, Andreea; Bîlbîie, Răduț; Botezatu, Elena;...; *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*, Vol. XXV-B: 1979 , Editura Muzeul Literaturii Române (CNCS B), București, 2020, 824 p., ISBN general: 978-973-167-040-9; ISBN 978-973-167-578-7.

SYNTHETIC OVERVIEW OF „ETHNIC GROUPS LITERATURE” IN ROMANIA BETWEEN 1975-1979

Abstract

A totalizing perspective on the literary landscape in Romania in the second half of the 1970s should not lose sight of certain aspects that are not always as visible as one would like, such as the literature belonging to the „cohabiting nationalities” (referring mainly to Hungarian, German, Serbian, Yiddish, or Ukrainian literature), to which are added the Romanian translations of these literary works, for a better acquaintance by the Romanian-speaking reading public, as well as the numerous translations from Romanian literature, be it classical, modern or contemporary in these languages, in order to offer the readers of the “cohabiting nationalities” the possibility of a better knowledge of Romanian literature. The phenomenon is extremely visible in the period 1975-1979, but obviously, it is not limited to this interval. The cultural policies of the time, the signs of encouragement of these activities, through publishing houses, literary publications, and prizes, but also through how the important periodicals of these years reflect the phenomenon are followed, especially from a statistical point of view.

Keywords: Romanian literature, Ethnic Groups Literature, Literary Translation, 1970s, Cultural Policies.

Rezumat

O perspectivă totalizatoare asupra peisajului literar din România din a doua jumătate a anilor '70 nu ar trebui să piardă din vedere anumite aspecte care nu sunt întotdeauna atât de vizibile pe cât s-ar dori, precum literaturile aparținând „naționalităților conlocuitoare” (referindu-se în principal la cea maghiară, germană, literatură sârbă, idiș sau ucraineană). La acest prim aspect se adaugă atât traducerea în limba română ale acestor opere literare (scopul fiind o mai bună cunoaștere de către publicul cititor de limbă română), cât și numeroasele traduceri din literatura română, fie ea clasică, modernă sau contemporană în alte limbi, pentru a oferi cititorilor aparținând „naționalităților conlocuitoare” posibilitatea unei mai bune cunoașteri a literaturii române. Fenomenul este extrem de vizibil în perioada 1975-1979, dar evident, nu se limitează la acest interval. Sunt urmărite, în acest articol, atât politicile culturale ale vremii, variile semne de încurajare a activităților din acest domeniu, prin intermediul editurilor, ale presei literare și prin acordarea de premii, cât și modul în care periodicele românești importante ale acestor ani reflectă fenomenul, interesul fiind în special unul de ordin statistic.

Cuvinte-cheie: literatură română, literatura minorităților, traducere literară, anii '70, politici culturale.